[discriminatiewijzer.nl]

{ Rotterdam Inclusivity Project } (2026)

[TITEL]

Hoe kunnen we de kloof dichten tussen discriminatiemeldingen en -ervaringen?

[AUTEURS]

Prof.dr. Peter Scholten,
Adham Aly,
Loubna Dardou,
Nindjiou Kassogué

Erasmus Universiteit Rotterdam 14-5-2026

[1] INLEIDING

Een groot deel van de Rotterdamse moslims ervaart discriminatie. Naar inschatting heeft ongeveer een op de vijf inwoners van Rotterdam een islamitische achtergrond (geschat aan de hand van land van herkomst). Onderzoek laat zien dat tussen de helft en drie kwart van de moslims in Nederland regelmatig discriminatie zegt te ervaren (FRA 2024, Andriessen 2020). Daarmee is moslimdiscriminatie een grote uitdaging voor een stad als Rotterdam. Wat betreft discriminatiemeldingen ging het bij meldingen van discriminatie op grond van religie in 2024 bij RADAR in 60% van de gevallen en bij de politie zelfs in 95% van de meldingen om moslimdiscriminatie.

Moslimdiscriminatie staat ook hoog op de beleidsagenda in Rotterdam. In de nota Samenleven in Een Stad (p.11) wordt een zinsnede uit het coalitieakkoord aangehaald dat stelt dat “in onze stad geen ruimte (is) voor discriminatie, racisme, moslimhaat, seksisme, antisemitisme, haat tegen lhbtiqa+ of voor welke vorm van uitsluiting dan ook.” Het kondigt ook verdere maatregelen aan zoals het programma ‘heilige huisjes’ en het verkennen hoe discriminatie nader op basis van religie kan worden uitgesplitst, zoals voor antisemitisme ook al het geval is.

De toenemende aandacht voor moslimdiscriminatie betreft niet alleen Rotterdam. Het onderzoek van de Fundamental Rights Agency FRA (2024) laat zien dat Nederland relatief als een van de slechtste landen scoort in Europa waar het gaat om moslimdiscriminatie. De Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme stelt dat het in Nederland bij moslimdiscriminatie gaat om een genormaliseerde vorm van haat, mede gelegitimeerd door politiek en maatschappelijk debat. Regioplan (2025) stelt in een nationaal onderzoek naar moslimdiscriminatie dat sprake is van een wijdverbreid probleem met vele verschillende verschijningsvormen. De Monitor Politieke Ontwikkelingen van SPIOR (2025) laat zien dat moslimdiscriminatie en de bestrijding ervan verstrikt is een breder afbrokkelend vertrouwen tussen moslims en de overheid.

Moslimdiscriminatie heeft belangrijke gevolgen voor het samenleven in een stad als Rotterdam. Allereerst kan het belangrijke sociale en psychologische consequenties hebben voor de betrokken Rotterdammers zelf. Discriminatie verzwakt de sociale positie van slachtoffers, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt en de huizenmarkt, toegang tot onderwijs, en zelfs toegang tot sociale en burgerrechten. Psychologisch zorgt discriminatie voor een gevoel van uitsluiting en beperkt het gevoel zich ergens thuis te voelen. Naast de slachtoffers zelf ondervindt ook de samenleving consequenties van deze discriminatie. Het bevordert het een gevoel van polarisatie, vermindert de samenhang in de stad en kan groepen op gespannen voet met elkaar plaatsen.

Om moslimdiscriminatie goed te kunnen bestrijden, is het van belang een goed beeld te hebben door wie, wanneer en waarom moslimdiscriminatie wordt ervaren. Toch wordt moslimdiscriminatie vaak niet gemeld. Uit de Rotterdamse Omnibus enquête blijkt dat 93% van de discriminatie-ervaringen in Rotterdam niet gemeld wordt; een stuk lager ook nog dan het landelijke gemiddelde. Vooral veel Rotterdammers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond geven daarbij aan dat ze niet het vertrouwen hebben dat veel met hun meldingen gedaan zou worden. Melden is echter belangrijk om meerdere redenen. Het draagt bij aan empirische zichtbaarheid van de omvang en variëteit van moslimdiscriminatie en vormt een basis voor institutionele erkenning, beleidsontwikkeling en handhaving. Meldingen kunnen patronen van structurele en alledaagse uitsluiting traceerbaar maken, wat essentieel is voor gerichte preventie en publieke verantwoording. Bovendien kan een robuust meldproces de normalisering van discriminatie doorbreken, doordat het discriminatoir gedrag expliciet benoemt en juridische en bestuurlijke routes activeert die bescherming en herstel mogelijk maken.

Daarom richt deze policy brief zich specifiek op de vraag ‘waarom is er een discrepantie tussen ervaring en rapportage waar het gaat om moslimdiscriminatie, en wat is er nodig om het melden van moslimdiscriminatie te verbeteren?’ Voor dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van data beschikbaar in discriminatiewijzer.nl, databronnen van partners als RADAR, SPIOR en discriminatie.nl, en we hebben een aantal co-design sessies gehouden met Rotterdamse jongeren met een islamitische achtergrond.

[2] MOSLIMDISCRIMINATIE

Moslimdiscriminatie verwijst naar discriminatoire handelingen, praktijken en structuren die zich richten op personen omdat zij (al dan niet terecht) als moslim worden waargenomen, die tegelijk religieuze, etnische, raciale en culturele dimensies omvatten—alsook de wisselwerking daartussen (Malik 2019; Irfan 2021). De term is bewust breder dan islamofobie. Waar islamofobie etymologisch het idee van ‘angst voor islam’ oproept en in sommige definities relatief eenvoudig wordt geformuleerd (zoals “afkeer van of oneerlijke behandeling van islam of moslims”), benadrukt moslimdiscriminatie explicieter dat deze uitsluiting vaak niet louter religieus is, maar mede wordt voortgebracht via processen van racialisering en culturalisering. In die processen wordt ‘moslim-zijn’ behandeld als een zichtbare, quasi-etnische categorie die herkenbaar zou zijn aan uiterlijk, herkomstassociaties en culturele markers.

Een belangrijk analytisch punt is dat de discriminatie doorgaans niet afhankelijk is van iemands feitelijke religieuze identiteit of praktiseringsgraad, maar van toeschrijving: men wordt gediscrimineerd omdat men geacht wordt moslim te zijn. Dat verklaart waarom ook niet-moslims door hetzelfde mechanisme getroffen kunnen worden—bijvoorbeeld sikhs die met islam worden geassocieerd vanwege een tulband, of ‘witte’ vrouwen die zich bekeren en een hoofddoek dragen. In deze benadering verschuift de focus van “angst voor islam” naar de maatschappelijke regulering en begrenzing van (veronderstelde) moslimidentiteit: wie als moslim geldt, hoe ‘moslim-zijn’ wordt gedefinieerd en welke gedragingen, uitingen en ruimtelijke aanwezigheid als verdacht of afwijkend worden geproblematiseerd.

Tegelijkertijd is het belangrijk te erkennen dat de moslimgemeenschap intern sterk heterogeen is. Er bestaat geen uniforme ‘moslimervaring’: intersecties van gender, leeftijd, migratieachtergrond, klasse, opleidingsniveau en zichtbare religieuze markers leiden tot uiteenlopende vormen en contexten van discriminatie. Juist daarom is een enkelvoudig beeld van ‘de moslim’ analytisch misleidend, terwijl het in de praktijk wel vaak wordt gereproduceerd door stereotypen en homogeniserende discoursen.

Ganeshm, Frydendlund en Brekke (2024) onderscheiden vijf verschillende vormen van moslimdiscriminatie: racialisering, groepsvorming, controle, verplaatsing en discours. Racialisering wordt begrepen als het brede penseel waarmee moslim-zijn wordt afgebeeld. Groepsvorming is het proces van het creëren van een identiteit (vaak de meerderheid) die wordt bedreigd door de islam en haar aanhangers. Controle en verplaatsing, door middel van het controleren en beheersen van moslims. En ten slotte discours, zoals het creëren en gebruiken van bepaalde kennis en een specifieke woordenschat over moslims (Ganeshet al. 2024). Hopkins identificeert in zijn nieuwste boek “Everyday Islamophobia” (2025) meerdere categorieën van moslimdiscriminatie, en het is de moeite waard om deze te bekijken. De categorieën zijn als volgt: historisch, structureel en institutioneel, intellectueel en politiek, interpersoonlijk, geïnternaliseerd, representatief, intersectioneel, ruimtelijk, belichaamd en alledaags. Dit, samen met de normalisering van haat zaaiende taal tegenover moslims, zorgt voor een giftige omgeving om in te leven.

Deze beleidsnota pakt deze lacunes aan door middel van een mixed-method-ontwerp en stelt een “Beschermende Factoren Framework” (PFF) voor om te analyseren hoe buurtkenmerken de gezondheidseffecten van discriminatie kunnen verzachten.

Het onderzoek combineert een kwantitatieve enquête en een kwalitatieve focusgroep met vijf moslimbewoners uit zowel Feijenoord (lager gemiddeld inkomen, hoge concentratie Turkse en Marokkaanse bewoners, hogere huurpercentages) als Schiebroek (welvarender, hoger opleidingsniveau, etnisch gemengder met minder moslims), met focus op de relatie en impact van discriminatie op mentaal welzijn en zelf-beoordeelde gezondheid.

[3] MOSLIMDISCRIMINATIE IN ROTTERDAM

Rotterdammers ervaren veel vaker discriminatie dan het landelijke gemiddelde. In Rotterdam zegt in 2025 niet minder dan 23% van de bevolking gedurende het jaar discriminatie te hebben ervaren, tegen een landelijk gemiddelde van 11% (cijfers 2023). Vooral Rotterdammers met een migratieachtergrond ervaren relatief vaak discriminatie: 29% tegen slechts 14% voor Rotterdammers zonder migratieachtergrond. Wanneer we kijken naar voornamelijk islamitische herkomstlanden van Rotterdammers (tabel 1), dan valt het percentage nog hoger uit: 36% voor Turkse Rotterdammers en 40% voor Marokkaanse Rotterdammers. Ook zien we dat bijna twee op de drie Turkse en Marokkaanse Rotterdammers vooral religie als voornaamste discriminatiegrond melden (zie tabel 2: >60%).

Tabel 1: Discriminatie-ervaringen naar etnische achtergrond (Omnibus Enquête 2024, analyse Ayivi & Pisarevskaya, 2025).

	Heeft discriminatie ervaren gedurende 2024	
Etniciteit	**Aantal**	**Percentage**
[1] Suriname	151	34.26%
[2] Nederlands-Caribisch gebied	65	44.39%
[3] Kaapverdië	25	31.49%
[4] Turkije	121	36.35%
[5] Marokko	67	40.23%
[6] Indonesië	32	18.08%
[7] Nederland	296	14.80%
[8] Europa (exclusief Nederland)	124	19.93%
[9] Overig Afrika	28	24.76%
[10] Overig Azië	149	35.07%
[11] Overig Amerika en Oceanië	43	26.79%

Tabel 2: Discriminatiegronden naar etnische achtergrond (Omnibus Enquête 2024, analyse Ayivi & Pisarevskaya, 2025).

Etniciteit	Aantal gediscrimineerde personen	Percentage van discriminatiegronden				
		Ras	Geslacht	Religie	Leeftijd	Nationaliteit
[1] Suriname	151	88.1	19.3	16.1	14.2	15.9
[2] Nederlands-Caribisch gebied	65	72.4	16.1	13.2	6.6	32.6
[3] Kaapverdië	25	80.5	20.7	16.5	24.4	14
[4] Turkije	121	41.5	11.9	63.6	10.8	63.7
[5] Marokko	67	46.9	17.6	65.4	6.5	57.1
[6] Indonesië	32	54.8	34.9	14.2	18.9	29.3
[7] Nederland	296	25.5	33.9	6.4	29.2	19.7
[8] Europa (exclusief Nederland)	124	19.5	28.5	10.4	13.1	69
[9] Overig Afrika	28	74.3	19.2	38.7	33.6	54.3
[10] Overig Azië	149	71.7	16.1	16.7	3.7	46.1
[11] Overig Amerika en Oceanië	43	51.3	13.3	17.3	8.1	47.9

Deze discriminatie-ervaringen worden echter nauwelijks gemeld; in 2025 is 93% van de ervaringen niet gemeld. Waar het percentage discriminatie-ervaringen min of meer gelijk is met Amsterdam, is het percentage dat niet gemeld wordt in Rotterdam hoger dan in Amsterdam (88%). Wanneer we verder kijken naar cijfers per achtergrond, zie we dat juist de Rotterdammers met een achtergrond in voornamelijk islamitische landen, nauwelijks lijken te rapporteren (zie tabel 3); zelfs 0% bij Marokkaanse Rotterdammers. We zien Marokkaanse en Turkse Rotterdammers dan ook relatief minder vaak terugkomen in cijfers over discriminatiemeldingen (ibid). Marokkaanse en Rotterdamse Rotterdammers melden niet alleen weinig, ze spreker ook relatief weinig over discriminatie ervaringen met mensen in hun omgeving, en ondernemen relatief vaak helemaal geen actie (zie tabel 3). Uit nadere analyse (Ayivi & Pisarevskaya 2025) blijkt bovendien dat juist Marokkaanse en Turkse Rotterdammers vaak niet melden omdat ze niet geloven dat er iets met hun melding gedaan zou worden (zo'n 60%), of dat ze überhaupt serieus zouden worden genomen (zie tabel 4).

Tabel 3: Reacties na discriminatie-ervaringen, naar etniciteit. (Omnibus Enquête 2024, analyse Ayivi & Pisarevskaya, 2025).

Etniciteit (nieuwe classificatie)	Wat heeft u daarna (na discriminatie) gedaan?				
	Erover gepraat met mensen in mijnomgev-ing	Zelf opgelost	Melding of klacht ingediend	Geen actieon-dernomen	Anders, namelijk
Nederland	40.76%	14.00%	2.88%	53.79%	10.13%
Suriname	33.74%	14.30%	4.06%	61.54%	5.58%
Nederlands-Caribis-chgebied	40.61%	17.15%	9.94%	55.14%	7.82%
Kaapverdië	18.99%	20.30%	13.76%	74.48%	8.03%
Turkije	27.23%	21.37%	4.67%	54.93%	8.33%

Marokko	24.77%	13.14%	0.00%	79.36%	3.45%
Indonesië	30.66%	6.91%	8.19%	54.62%	13.82%
Europa (exclusief Nederland)	41.09%	12.00%	1.79%	54.09%	5.45%
Overig Afrika	60.71%	13.98%	8.34%	50.10%	0.00%
Overig Azië	29.70%	15.51%	8.08%	55.15%	8.79%
Overig Amerika en Oceanië	39.94%	8.37%	6.12%	53.26%	6.12%

Tabel 4: Redenen om niet formeel te melden, naar etniciteit (Ayivi & Pisarevskaya, 2025)

		Er wordt toch niets mee gedaan	Het was niet serieus genoeg	Ik zou niet serieus worden genomen	Ik weet niet waar ik kan melden	Ander
[1] Suriname	%	47.16%	37.25%	33.91%	9.33%	14.60%
	n	67	53	48	13	21
[2] Nederlands-Caribisch gebied	%	50.15%	38.40%	28.99%	12.81%	7.33%
	n	29	22	17	7	4
[3] Kaapverdië	%	37.17%	49.53%	12.23%	6.65%	11.30%
	n	8	10	3	1	2
[4] Turkije	%	58.86%	35.12%	28.40%	3.31%	6.27%
	n	66	40	32	4	7
[5] Marokko	%	61.03%	26.35%	40.92%	6.72%	9.04%
	n	39	17	26	4	6
[6] Indonesië	%	20.55%	27.09%	33.96%	15.31%	16.36%
	n	6	8	10	5	5
[7] Nederland	%	49.79%	47.58%	20.48%	7.92%	11.70%
	n	141	134	58	22	33
[8] Europa (exclusief Nederland)	%	37.49%	54.41%	28.04%	14.92%	5.68%
	n	45	65	34	18	7
[9] Overig Afrika	%	59.91%	30.09%	22.00%	10.86%	9.24%
	n	15	8	6	3	2
[10] Overig Azië	%	41.72%	49.11%	25.57%	26.82%	5.86%
	n	57	67	35	37	8
[11] Overig Amerika en Oceanië	%	34.11%	46.26%	18.85%	31.54%	3.89%
	n	14	19	8	13	2
Total	freq	34.00%	30.94%	19.23%	8.87%	6.76%
	n	487	443	276	127	97

Op basis van deze cijfers kan geconcludeerd worden dat moslimdiscriminatie bijzondere aandacht verdient in de context van Rotterdam. Zowel qua omvang (aantal Rotterdammers met een islamitische achtergrond) als aard (ernst van moslimdiscriminatie) vormt moslimdiscriminatie een belangrijke bedreiging voor het 'samenleven in een stad.' Dit sluit ook aan bij de bredere nationale projectonwikkeling van een Nationale Aanpak tegen Moslimdiscriminatie. Bovendien blijkt juist onder islamitische Rotterdammers de bereidheid om discriminatie te melden relatief laag, mede omdat er weinig vertrouwen blijkt te zijn in het meldsysteem. Reden genoeg om dieper onderzoek te doen naar moslimdiscriminatie, waarom moslimdiscriminatie al dan niet gemeld wordt en welke mogelijkheden er zijn tot verbetering.

[4] DIEPTESTUDIE NAAR MOSLIMDISCRIMINATIE

Om de gevonden patronen van moslimdiscriminatie en meldingsbereidheid beter te kunnen begrijpen, is nader onderzoek gedaan onder islamitische Rotterdammers. Hiertoe is gebruik gemaakt van een co-designmethode, waarbij twee groepen (van 6 tot 8 leden) jongeren uit Rotterdam, elk deelnamen aan twee bijeenkomsten. In twee co-designbijeenkomsten is met een ontwerpmethodiek een tweetal centrale onderzoeksvragen verkend: (1) hoe jongvolwassenen moslimdiscriminatie in het dagelijks leven ervaren en welke invloed dit heeft op hun leven en (2) waarom er een discrepantie bestaat tussen ervaren discriminatie en het melden daarvan, en welke voorwaarden nodig zijn om het meldproces te vertrouwen en daadwerkelijk te doorlopen. De deelnemers zijn geworven via een islamitisch centrum in Rotterdam (Centrum de Middenweg) dat kan leunen op een breed netwerk in de Rotterdamse moslimgemeenschap. Dit resulteerde in een onderzoeksgroep van veertien personen (vier mannen en tien vrouwen), verdeeld over twee groepen, met een leeftijdsrange van 18 tot 35 jaar. De groep bestond uit studenten en jonge professionals met uiteenlopende burgerlijke staten en verschillende etnische achtergronden, hetgeen bijdroeg aan een diverse en in de context van het onderzoek relevante samenstelling.

Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR), zodat het onderzoek bottom-up en vanuit betrokken groepen vorm kon krijgen, waarbij de ervaringsdeskundigheid van betrokkenen die moslimdiscriminatie (hebben) ervaren centraal staat. In de gehanteerde co-designmethode zijn deelnemers medeontwerpers van interpretaties en oplossingsrichtingen, waardoor ervaringskennis een onderdeel wordt van het onderzoeksproces (Payne et al., 2008; Cohen, 2014; Blomkamp, 2018).

De sessies waren opgebouwd volgens een specifieke systematiek (Ball, 2022). Na een fase van vertrouwensopbouw werkten deelnemers eerst individueel aan reflecties (divergerend) en brachten deze vervolgens in dialoog in duo's en plenair verband (convergerend). In sessie 1 stonden het definiëren van moslimdiscriminatie in eigen woorden, het delen van concrete ervaringen en het expliciteren van probleemdefinities en verantwoordelijkheden centraal. Sessie 2 focuste op ervaringen met melden, redenen om wel of niet te melden, ervaren lacunes in het meldproces, gewenste hulpmiddelen en beoogde veranderingen.

Ten slotte benadrukt het onderzoek expliciet het risico van 'onderzoeks-moeheid' bij een vaak bevraagde doelgroep en onderstreept het dat co-design niet beoogt dat deelnemers hun eigen problematiek oplossen. De participatieve opzet volgt de normatieve inzet van "niets over ons, zonder ons", met als doel inzichten te genereren die maatschappelijke impact kunnen hebben, onder meer richting de gemeente Rotterdam.

De bijeenkomsten hebben tot een aantal centrale bevindingen geleid. Centraal stond daarbij waarom betrokkenen discriminatie al dan niet melden en wat ze nodig hebben om wel te melden:

Wantrouwen bij het melden.

Deelnemers gaven aan dat ze eraan gewend zijn geraakt dat er volgens hen toch niets gebeurt met meldingen, zoals we ook in de Omnibus data zagen. Een deelnemer zei: “Er is geen motivatie, omdat er geen actie wordt ondernomen.” Bovendien lijken hun individuele en collectieve ervaringen het gevoel te missen dat ze “serieus worden genomen”, wat het vertrouwen in het systeem verder ondermijnt. Dit leidt ertoe dat ze zich vaak afvragen of de discriminerende gebeurtenis wel “de moeite waard” is om aan te geven (wat een belangrijk onderscheid is met andere vormen van discriminatie waarbij vaak juist niet gemeld wordt omdat de ervaring als niet belangrijk genoeg wordt ervaren). Een andere deelnemer zei hierover: “Deze vorm van discriminatie wordt niet echt als prioriteit beschouwd.” Dit duidt erop dat men juist rond moslimdiscriminatie minder urgentie ervaart. Dit wantrouwen lijkt ook gerelateerd aan een breder gevoel van wantrouwen in de relatie tussen moslims en overheid die zich het afgelopen decennia heeft ontwikkeld rond diverse incidenten (MPO 2024).

Gebrek aan tastbare gevolgen vanmeldingen.

Toen deelnemers werd gevraagd wat ze als resultaat van hun melding wensten, antwoordde één van hen simpelweg “justice being done”, wat instemmend geknik van de anderen opleverde. Een andere deelnemer voegde eraan toe: “Idealiter, justice being served. Want discriminatie is tegen de wet.” In lijn met het voorgaande punt hekelden de deelnemers het gebrek aan tastbare gevolgen als een belemmering om deel te nemen aan het meldingsproces. Binnen hun gemeenschappen zijn ze zich bewust van het lage ‘succespercentage’ van meldingen, waardoor ze minder ‘aantrekkelijk’ zijn. Ze wensen maatregelen die moslimdiscriminatie zou afschrikken, verminderen en uiteindelijk uitroeien: van boetes en publieke erkenning tot juridische vervolging.

Normalisering van discriminatie van moslims.

Deelnemers vertelden hoe zij vermoeid zijn door de algemene percepties richting hun gemeenschap. Ze gaven aan hoe de lokale en nationale politiek en media hebben bijgedragen aan het creëren en normaliseren van een vijandige houding ten opzichte van hun gemeenschap. Dit maakt de verspreiding van discriminatie van moslims mogelijk en vermindert de bereidheid om meldingen te doen. Een deelnemer zei: “ Het is normaal geworden om grappen over ons te maken. Maar niemand durft dat te doen bij andere gemeenschappen.” Deze normalisering, waar ook de Nationale Coördinator tegen Discriminatie en Racisme op wijst, wekt een gevoel van onzekerheid op, waardoor sommigen zich afvragen of hun ervaringen überhaupt als discriminerend kunnen worden beschouwd.

Gefragmenteerd meldingsproces.

De verschillende meldingssystemen die er zijn, zijn zowel gefragmenteerd als weinig bekend. Deelnemers waren vaag op de hoogte van de verschillende beschikbare platforms en vroegen om betere toegankelijkheid, transparantie over de voortgang en status (en snelheid) van hun melding, terwijl ze aangaven dat het soms moeilijk is om hun ervaringen te ‘bewijzen’. Hoe kun je bijvoorbeeld bewijs leveren van een verbale aanval zonder opname, of van een subtiele institutionele ongelijkheid zonder concreet bewijs? Het platform Meld Islamofobie bevestigde dit door ons te vertellen dat slachtoffers zich ontmoedigd voelen om aangifte te

doen als ze geen fysiek bewijs hebben, wat betekent dat de 'toegangsdrempel' tot het proces erg hoog is. Slachtoffers voelen zich sterk geneigd om aangifte te doen, vooral wanneer ze veel hebben geleden en concreet bewijs hebben (videobewijs, fysiek bewijs, enz.). Daarnaast lichtte een deelnemer zijn twijfels toe: " Waar kun je aangifte doen en wat is het nut van aangifte doen? Wat levert het op? " en een andere deelnemer vervolgde met de vraag over de verwarring en versnippering rondom meldingsplatforms: "Wat is het verschil tussen al deze meldingsplatforms?".

Gebrek aan transparantie.

Transparantie in het meldingsproces, de voortgang en de resultaten van meldingen kunnen het vertrouwen in het meldingssysteem vergroten. Een deelnemer merkte dit treffend op: " Transparantie is het allerbelangrijkste; de reden om meldingen te doen is om transparantie over het probleem te creëren." Bovendien kan het opzetten van een ad-hoc meldpunt voor anti-moslimdiscriminatie een volgende stap in die richting zijn. De algemene sfeer van systematisch wantrouwen binnen deze groep Rotterdammers blijkt ook uit hun neiging om meldingen te doen bij onafhankelijke instanties zoals MeldIslamofobie, die per definitie onafhankelijk en dus betrouwbaar zijn. Hierover spreekt een deelnemer over het belang van "een onafhankelijke instelling die ook echt de macht heeft om er iets mee te doen (de melding, ed.)". Deze onafhankelijkheid is de basis van MeldIslamofobie en zij geloven dat een deel van het vertrouwen dat in hen is gesteld te danken is aan het feit dat wanneer moslimdiscriminatie institutioneel is (of wordt), het lastig wordt om de institutionele route voor het melden te vertrouwen.

Focus op jongeren.

Uit de analyse van de Omnibus 2024 blijkt dat de meldingsbereidheid onder jongeren onder de 25 jaar aanzienlijk lager ligt dan bij oudere generaties, waarbij jongeren hun ervaringen vaker als 'niet ernstig genoeg' inschatten. In tegenstelling tot personen van 25 jaar en ouder, die vaker formele of informele actie ondernemen, blijven jongere slachtoffers van religieuze discriminatie vaker passief door een gebrek aan vertrouwen in de effectiviteit van meldingen.

Samen met de data-analyse, biedt dit diepte-onderzoek een helderder beeld van wat specifiek is aan moslimdiscriminatie. We zien dat het in omvang en aard wordt ervaren als een groot probleem in Rotterdam, dat relatief veel Rotterdammers aangaat en als bijna 'genormaliseerd' wordt beschouwd. We weten uit algemeen onderzoek naar discriminatie dat relatief weinig gemeld wordt omdat men de discriminatie-ervaring als niet belangrijk genoeg ervaart; bij moslimdiscriminatie is dit veel minder het geval, en gaat het vaak om vertrouwen in wat er met de meldingen wordt gedaan en in de mate dat men serieus genomen verwacht te worden. Dit onderstreept hoezeer discriminatie-ervaringen en -meldingen met vertrouwen te maken hebben (Scholten 2026).

[5] LEREN VAN ANDERE STEDEN; AMSTERDAM, DEN HAAG EN UTRECHT

De Rotterdamse aanpak van moslimdiscriminatie kan in hoofdlijnen worden getypeerd als **integraal beleid** (Scholten en Aly, 2025). Dat wil zeggen moslimdiscriminatie vooral aandacht krijg binnen algemeen beleid maar niet zozeer een zelfstandig beleidsonderwerp vormt. Het krijgt kader binnen de nota Samenleven in een Stad, maar wordt niet

uitgewerkt als een afzonderlijk beleidsdossier met eigen procedures, instrumentarium en uitvoeringspraktijken. Deze keuze sluit aan bij een bredere gemeentelijke strategie om “niet uit te sluiten door in te sluiten”: door discriminatie en inclusie in algemene termen te benaderen, wordt vermeden dat specifieke vormen van uitsluiting expliciet boven andere worden geprioriteerd. Deze benadering wordt bovendien versterkt door het beleidsnarratief dat inzet op gedeelde stedelijke identiteit en samenleven. Tegelijkertijd wijzen beschikbare gegevens op een spanningsveld tussen dit integrale kader en de specificiteit en urgentie van moslimdiscriminatie die we hierboven hebben gesignaleerd. Gegeven de eerder gepresenteerde cijfers en trends kan worden betoogd dat moslimdiscriminatie in aard en omvang zodanig prominent is dat een meer gerichte beleidsinzet gerechtvaardigd is.

Ter vergelijking biedt het meest recente **Amsterdamse** anti-discriminatiebeleid (2023–2026) een voorbeeld van een meer thematisch gespecificeerde aanpak. Amsterdam heeft moslimdiscriminatie expliciet geadresseerd via een afzonderlijk “Plan van aanpak Moslimdiscriminatie”, dat functioneert als een beleidsmatig afgebakende interventiestructuur voor dit specifieke vraagstuk. De opzet is gebaseerd op vier pijlers: (1) representatie, in de zin van publieke erkenning van de moslimgemeenschap als integraal onderdeel van het stedelijk sociaal weefsel; (2) normatief handelen, mede via bestuurlijk leiderschap (onder meer door wethouders); (3) het expliciet versterken van vertrouwen in en feitelijke bereidheid tot melden; en (4) kennisuitwisseling. Kenmerkend is dat de pijlers worden vertaald in concrete acties, waaronder het zichtbaar maken van historische aanwezigheid en maatschappelijke bijdrage van moslims aan de stad en het actief tegengaan van de normalisering van haatspraak en alledaagse discriminatoire praktijken. Specifiek rond onderrapportage zet Amsterdam in op voortgezette dialoog tussen politie, discriminatie.nl en andere relevante knooppunten, op voortzetting van de meldcampagne ‘Kom op’, en op gereserveerde middelen (50.000 euro) voor onderzoek, dialoog en beleidsverbetering.

Ook **Den Haag** ontwikkelde een afzonderlijk beleidsdocument—Haags Plan tegen Moslimdiscriminatie—dat, hoewel minder uitgewerkt in termen van actieplan en tijdslijnen dan Amsterdam, het belang onderstreept van stand-alone beleidskaders voor urgente problematiek. Den Haag formuleert de ambitie om discriminatievrij te zijn voor mosliminwoners en noemt onder meer de mogelijkheid van een ad hoc gemeentelijk contactpersoon voor moslimdiscriminatie, aangevuld met een uitgebreide bijlage waarin doelen, ambities en verantwoordelijkheden zijn gespecificeerd.

Utrecht hanteert eveneens een meer specifieke benadering, zij het beknopter en gekoppeld aan antisemitisme. Hoewel deze aanpak wellicht minder concreet is dan andere, biedt ze inwoners bijvoorbeeld de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor het opzetten van initiatieven die hiermee verband houden (Gemeente Utrecht 2025).

In samenhang laten deze voorbeelden zien dat Rotterdam waarschijnlijk baat heeft bij een meer specifieke benadering van moslimdiscriminatie. Dit hoeft niet te worden geïnterpreteerd als het bevoordelen van één discriminatiegrond boven andere, maar kan worden gezien als een strategische en effectievere beleidsrespons op een urgent vraagstuk dat in de data op heel specifieke wijze naar voren komt.

[6] CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Moslimdiscriminatie in Rotterdam betreft een belangrijk en urgent probleem. Moslims in Rotterdam maken een substantieel deel uit van de bevolking, maar ervaren relatief vaak discriminatie. Waar gemiddeld 1 op de 4 Rotterdammers discriminatie ervaart, gaat het bij Rotterdammers met een islamitische achtergrond om bijna 40%. Hoewel ze meer discriminatie ervaren, lijken ze echter minder vaak te melden. Moslims blijken relatief weinig vertrouwen te hebben dat meldingen ergens toe zouden leiden of dat ze überhaupt serieus

zouden worden genomen. Ons onderzoek laat zien dat Rotterdamse moslims discriminatie als genormaliseerd ervaren, dat ze niet heel bekend zijn met de systemen om melding te maken en dat ze over het algemeen weinig vertrouwen hebben in meldingssystemen en de mogelijke gevolgen van meldingen.

Rotterdamse moslims lijken in vergelijking met Amsterdam evenzoveel discriminatie te ervaren, maar dit minder vaak te melden dan in Amsterdam. Steden als Amsterdam, Den Haag en tot op zekere hoogte ook Utrecht kiezen voor een andere benadering van moslimdiscriminatie dan Rotterdam. In plaats van een integrale benadering of vorm van samenlevingsbeleid, richten ze zich specifiek op de urgentie rond moslimdiscriminatie.

In het onderzoek is met Rotterdamse moslims nagedacht over hoe het beter kan. Wat is er nodig om moslimdiscriminatie tegen te gaan en om meldingbereidheid te verhogen? Ons onderzoek sluit daarbij aan bij de vier belangrijkste aanbevelingen die uit het nationaal onderzoek moslimdiscriminatie (Regioplan 2025) komen: betrokkenheid, erkenning, specifieke maatregelen en een systematische aanpak.

Betrokkenheid: maak moslimdiscriminatie bespreekbaar.

Zowel dit onderzoek als de National Coördinator tegen Discriminatie en Racisme spreken van een normalisering van moslimdiscriminatie, onder meer in maatschappelijk en politiek debat. Dit leidt vaak tot indirecte zowel als directe vormen van discriminatie, die allesbehalve normaal zijn en juist op een superdiverse stad als Rotterdam grote implicaties kunnen hebben. Voorkom daarom de normalisering van moslimdiscriminatie door het openlijk te benoemen en bespreekbaar te maken en zo ook recht te doen aan de urgentie van het vraagstuk. Het van belang daarbij de betrokkenheid van moslims zelf zoveel mogelijk te borgen; een gesprek niet over maar met moslims (MPO 2024). Belangrijk is om zoveel mogelijk conceptueel zuiver te zijn, dus te spreken over moslimdiscriminatie en niet over het ‘islamofobie’ dat een heel andere connotatie kan hebben. ‘Moslimdiscriminatie’ dekt de kern van de zaak beter, namelijk discriminatie van personen die moslim zijn (of als zodanig worden beschouwd), gebaseerd op aannames over religie, etniciteit, ras, afkomst en uiterlijk.

Erkenning: Maak moslimdiscriminatie zichtbaar.

Dit onderzoek heeft de omvang en urgentie van moslimdiscriminatie naar voren gebracht, op basis van combinaties van datasets uit onder meer de omnibus enquête. Het is een goede ontwikkeling dat moslimdiscriminatie als afzonderlijke discriminatiegrond zichtbaar kan worden gemaakt in de meldingscijfers van zowel de politie als van de ADV’s (zie Gemeente Rotterdam 2025). Het is van belang dat deze zichtbaarheid van moslimdiscriminatie (met erkenning van de relatief lage meldingsbereidheid bij moslims) bijdraagt aan een duiding en specifieke benadering van moslimdiscriminatie.

Meer specifieke maatregelen gericht op moslimdiscriminatie.

Bijvoorbeeld met een specifiek beleidsplan en een specifieke coördinator voor de bestrijding van moslimdiscriminatie. De integrale benadering van discriminatie in Rotterdam is goed bedoeld maar pakt juist bij het thema moslimdiscriminatie niet goed uit, doordat het onvoldoende urgentie uitstraalt. Andere steden laten zien dat het ontwerpen en definiëren

van een gericht beleid zou de nodige capaciteit creëren en tegelijkertijd de betrokkenheid van de gemeente bij deze kwestie benadrukken. Dit zou een grote impact kunnen hebben op de bereidheid van de doelgroepen om meldingen te doen. Zeker wanneer sprake is van een goede samenwerking tussen betrokken organisaties, niet alleen de politie, anti-discriminatievoorzieningen als RADAR, maar ook specifieke organisaties als SPIOR, Meld Islamofobie en eventueel andere maatschappelijke organisaties. De vorming van een regulier bestuurlijk overleg tussen nationale overheid en moslimorganisaties is hiertoe een mooi voorbeeld (MPO 2025). Het ontbreken van een Nationaal Coördinator voor de Bestrijding van Moslimdiscriminatie helpt hier echter niet bij.

Systematische aanpak: verbeter het meldproces.

Met discriminatie.nl is een centraal punt ontstaan voor meldingen. Dit onderzoek biedt echter aanknopingspunten om het proces verder te verbeteren. Naast het expliciet kunnen benoemen van moslimdiscriminatie bij meldingen, is het ook belangrijk dat melders kunnen volgen wat er met hun melding gedaan wordt en dat ze gewezen worden op mogelijke consequenties in termen van strafrechtelijke vervolging van de daders en/of eventuele bestuurlijke boetes. Ook wijzen deelnemers in dit onderzoek op het belang van een fysiek meldpunt dat het makkelijker maakt om tot melding over te gaan en op de wens gewezen te worden op de mogelijkheden voor rechtelijke bijstand. Melden gaat vaak om meer dan melden, maar ook om geadviseerd worden. Ook wijzen deelnemers op de noodzaak voor meer transparantie in het meldproces (wie heeft welke rol en vanuit welke onafhankelijke positie) en ook diversiteit in de personen met wie ze kunnen spreken.

[7] LITERATUUR

Andriessen, I. (e.a.) (2020), Ervaren discriminatie in Nederland II, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

CBS (2024). Ervaren discriminatie in Nederland. CBS Nederland.

Discriminatie.nl Rotterdam. (2025, april). De cijfers discriminatie 2024: Gemeenten en basisteams politie-eenheid Rotterdam (Bijlage Monitor Discriminatie 2024). Discriminatie.nl Rotterdam (i.s.m. Politie-eenheid Rotterdam en College voor de Rechten van de Mens).

Discriminatie.nl Rotterdam. (2025, april). Discriminatiecijfers regio en gemeenten Rotterdam 2024. Discriminatie.nl Rotterdam.

Fibbi, R., Midtbøen, A., P. Simon (2021). Migration and discrimination. Springer.

FRA (2024). Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims. EU-Grondrechtenagentschap. Rapport.

Ganesh, B., Frydenlund, I., & Brekke, T. (2024). Flows and modalities of global Islamophobia. Ethnic and Racial Studies, 47(5), 895-906.

Gemeente Amsterdam (2024). Discriminatiemonitor. Onderzoek & Statistiek.

Gemeente Amsterdam (2023). Plan van aanpal Moslimdiscriminatie Plan van aanpak Moslimdiscriminatie

Gemeente Den Haag (2025). “Haags Plan tegen Moslimdiscriminatie”.

Gemeente Rotterdam (2023). Samenleven in één Stad Samenleven in één stad

Gemeente Rotterdam (2025). Feitenkaart Discriminatie: Omnibus enquête 2025.

Gemeente Rotterdam (2025). Brief aan de Gemeenteraad n.a.v. schriftelijke vragen in de Raad van S. Soytekin.

Het Onderzoekshuis (2025). De sociale veiligheidsbeleving in het Rotterdamse nachtleven: Hoe ervaart het uitgaanspubliek de sociale veiligheid in de Rotterdamse nachthoreca, wat zijn hun behoeften en welke kansen zien zij? In opdracht van Gemeente Rotterdam & RADAR.

Hopkins, P. (2025). Everyday islamophobia. In Everyday Islamophobia. Bristol University Press.

Irfan A. (2021). Debating hatred: Islamophobia or anti-Muslim hate? Media Diversity Institute

Malik N. (2019) Forbes “Instead of Islamophobia, we should focus on defining anti-Muslim hatred”. Retrieved from: https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2019/05/20/instead-of-islamophobia-we-should-focus-on-defining-anti-muslim-hatred/?sh=5f12b0ee69e5

Mirzada, F., & Fiere, B. (2025, 20 maart). Van melding tot inzicht: Discriminatie in Rotterdamse (semi-)publieke ruimtes tussen 2021–2023. RADAR.

MPO (2025). Voor vrijheid, veiligheid en vertrouwen: position paper van Moslims aan het nieuwe kabinet.

Pisarevskaya, A., Ayivi K. (2025). Reacties daar op en diversiteitshoudingen in Rotterdam. Rotterdam Inclusivity Project. Erasmus University

Pisarevskaya, A., Pendry, T., & Scholten, P. (2025). Neighbourhood effects on systemic discrimination in a superdiverse city: Rotterdam as a revelatory case [Ongepubliceerd manuscript]. Erasmus University Rotterdam.

RADAR. (2022). Overzicht beleidspraktijken t.a.v. van discriminatie en inclusiviteit in Rotterdam. Rotterdam Inclusivity Project.

RADAR. (2024, augustus). Factsheet: Rassendiscriminatie. RADAR.

RADAR. (2024, juni). Factsheet: Discriminatie op grond van godsdienst/levensovertuiging. RADAR.

Regioplan (2024). Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie. Regioplan.

Scholten, P. (2023). Van “integratie” naar co-existentie als institutioneel vraagstuk in Rotterdam: Een eerste reactie op het Actieplan Samenleven in Eén Stad. Rotterdam Inclusivity Project.

Scholten, P., Pisarevskaya, A., Korf, M., van Dam, A., Schiller, M., & de Jong, P. (2022). Rotterdam Inclusivity Project (inclusief 010): Naar een verwetenschappelijking van de Rotterdamse benadering van migratie en inclusiviteit. Rotterdam Inclusivity Project.

Scholten, P., Pisarevskaya, A., Schiller, M., Nobbe, T., Beijers, H. & E. Teunissen (2024). Rapportage 2024: een analyse van patronen van discriminatie op stads-, buurt- en individueel niveau in Rotterdam. Rotterdam Inclusivity Project, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Scholten, P. & Aly, A. (2024). De Rotterdamse benadering van discriminatie. Een beleidsanalyse. Rotterdam Inclusivity Project, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Scholten, P., Pisarevskaya, A., Schiller, M., Nobbe, T., Ong, T., Mirzada, F., & Fiere, B. (2024). Discriminatie als samenlevingsvraagstuk. Rotterdam Inclusivity Project.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Co-design sessies informatie

Co-design onderzoeksvragen: Wat is de ervaring van jonge (vermeende) moslims in Rotterdam en WAAROM is er een kloof tussen ervaringen en meldingen? Wat zou er nodig zijn om de kloof te verkleinen?

Co-design sessie 1 thema: Hoe is de geleefde ervaring van moslimdiscriminatie en hoe beïnvloedt dat je leven? Co-design sessie 1 prompts:

- Conceptualiseer 'moslimdiscriminatie' in eigen woorden
- Voorbeeld geven van discriminerende ervaringen en de gevolgen daarvan
- Definiëren wat de belangrijkste problemen zijn waar zij tegenaan lopen en wiens verantwoordelijkheid het is om dat aan te pakken.

Co-design sessie 2 thema: Waarom is er een mismatch tussen ervaringen en meldingen, en wat zou je nodig hebben om vertrouwen te hebben in het proces en de uitvoering? Co-design sessie 2 prompts:

- Hoe is jouw ervaring met het melden van moslimdiscriminatie? Waarom heb je wel of geen melding gemaakt?
- Waar heeft het jou aan ontbroken in het proces van het doen van een melding?
- Welke tools heb je nodig voor de toekomst?
- Welke verandering(en) zou je graag willen zien?

Activiteiten: individuele reflecties, Think-Pair-Share, Mind-mapping, plenaire discussies, co-creatie oefeningen

Praktische informatie:

- Aantal deelnemers: 14. Groep 1: 6 & Groep 2: 8.
- Elke sessie is uitgevoerd, opgenomen, en geanalyseerd door het onderzoeksteam.
- Co-design sessie 1: 12/11/2025
- Co-design sessie 2: 19/11/2025
- Duur van elke sessie: 90 minuten. Totaal 4 sessies, twee per groep
- Locatie: Centrum de Middenweg

[discriminatiewijzer.nl]

{ Rotterdam Inclusivity Project } (2026)